

แนวคิดและหลักการของสิทธิมนุษยชน

โดย

พันตำรวจเอกหญิง ศุภรา ศรีปริวาthin

อาจารย์(สบ๔) กลุ่มงานอาจารย์ ศฝร.ภ.๙

สิทธิมนุษยชนถือกำเนิดมาพร้อมหลักประกันเพื่อความมั่นคงปลอดภัยให้กับมวลมนุษยชาติ ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์ควรมีสติหรือที่ได้มาโดยธรรมชาติพร้อมการเกิดเรียกว่าสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมีคุณค่า มีวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง มีความสามารถในการดำรงตนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นและถูกนำไปใช้ในการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ และการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล เช่น การใช้เหตุผลในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศหนึ่งมาเป็นเงื่อนไขการพัฒนาประเทศหรือลงโทษทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลกระทบโดยรวมต่อประเทศชาติ ปัญหาสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของนานาประเทศ ปัญหาดังกล่าวมิใช่ปัญหาของประเทศหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่เป็นปัญหาของมนุษยชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขร่วมกัน

ถึงแม้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันจะได้รับความร่วมมือจากนานาประเทศเป็นอย่างมากก็ตาม แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศที่มีพลังทางเศรษฐกิจและการเมืองสูง เช่น กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญต่อการแก้ไขปัญหาในระดับนานาประเทศตลอดมานั้น ยังปราศจากท่าทีที่ชัดเจนต่อปัญหาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆทั่วโลก ได้มีการนำประเด็นปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้นเป็นข้อต่อรองในทางการค้าและการเมืองระหว่างประเทศปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ในปัจจุบันเป็นที่น่ายินดีที่รัฐภาคีต่างๆและองค์กรเอกชน (Non – Governmental Organization) หรือ NGO ทั้งในระดับระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาค ได้มีความร่วมมือและมีบทบาทมากขึ้นต่อปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในที่ต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งในอนาคตเชื่อว่าปัญหาสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ คงจะได้รับการแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงไปได้ ประชาชนในทุกภาคส่วนที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆในโลกนี้ ย่อมได้รับผลดีจากการให้ความร่วมมือกันขององค์กรต่างๆ ในการที่จะแก้ปัญหาสิทธิมนุษยชน ตามบทบาทอำนาจหน้าที่ซึ่งองค์กรนั้นมีอยู่ไม่ว่าอำนาจตามกฎหมายหรือตามเจตนารมณ์ขององค์กรนั้นๆ

ความหมายของสิทธิมนุษยชน

คำว่าสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นที่รู้จักและถูกใช้อย่างแพร่หลายนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลงเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ และได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังมีคำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าสิทธิมนุษยชนปรากฏแพร่หลายอยู่ด้วยเช่นกัน ได้แก่ สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) สิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) และสิทธิของความเป็นมนุษย์ (Rights of Man) เป็นต้น ถึงแม้ในกฎบัตรสหประชาชาติจะได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในที่ต่างๆ หลายแห่ง แต่ก็มิได้ให้คำจำกัดความของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด ถ้าจะแปลความหมายตามตัวอักษร สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิของความเป็นมนุษย์ ผู้ที่เป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิดังกล่าวตั้งแต่เกิดจนตายโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของกฎหมาย ก่อนที่จะวิเคราะห์ความหมายของสิทธิมนุษยชนโดยละเอียดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบความหมายของคำต่างๆ ที่ใกล้เคียง รวมทั้งแนวความคิดในเรื่องสิทธิธรรมชาติเสียก่อน เพราะสิทธิธรรมชาตินั้นถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดหรือที่มาที่สำคัญประการหนึ่งของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน โดยจะได้พิจารณาเป็นลำดับไป ดังนี้

ความหมายของสิทธิธรรมชาติ

สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นความชอบธรรมที่มนุษย์จะพึงมี สิทธินี้มีหลักการอยู่บนความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ไว้ว่า “มนุษย์มีความกลัวอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าในสมัยที่ยังไม่เข้าใจธรรมชาติ ไม่สามารถควบคุมธรรมชาติได้หรือในสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีความกลัวของมนุษย์มีทุกระดับนับตั้งแต่กลัวความตาย กลัวการสูญเสียสิ่งที่รักหวงแหนและเป็นเจ้าของ กลัวการถูกรุกราน กลัวการถูกตอบโต้เมื่อไปรุกราน เพราะมนุษย์มีความกลัวมนุษย์จำต้องแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยซึ่งหลักประกันขั้นต่ำ ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การดำรงชีพ ประกอบอาชีพและทรัพย์สินทั้งที่เป็นความมั่นคงปลอดภัยภายในสังคมและการรุกรานของพลังภายนอกสังคม” ความต้องการของมนุษย์ในการแสวงหาความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน รวมทั้งความต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ได้ก่อให้เกิดความเชื่อลัทธิและอุดมการณ์ต่างๆ ความเชื่ออันหนึ่งที่จะได้กล่าวถึงต่อไป ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องสิ่งที่เป็นความชอบธรรมขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตามธรรมชาติพร้อมกับการเกิดของมนุษย์อันได้แก่สิทธิธรรมชาติซึ่งมีสาระสำคัญคือ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิที่ว่านี้ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาค เป็นสิทธิซึ่งไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้

ความหมายของสิทธิตามกฎหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้ให้นิยามคำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้ว่า “พูดถึงสิทธิหากจะกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้วก็ได้แก่ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์นั้นก็เป็นสิทธิ กล่าวคือ ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย...”

คำว่า “เสรีภาพ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ทำได้ คิดได้ โดยไม่มีข้อผูกมัด หรือมีอะไรมาเหนี่ยวรั้ง

สิทธิและเสรีภาพโดยทั่วไปมักจะใช้ในความหมายรวมๆ กันไป เช่น สิทธิเสรีภาพ ในการพูด ในการแสดงความคิดเห็นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ได้พูดถึงสิทธิในชีวิตร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน และเสรีภาพ และยังได้กล่าวถึงเสรีภาพไว้อีกว่า หมายถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวโดยปราศจากการแทรกแซง ขัดขวาง หากมีการจับกุมคุมขังโดยมิชอบ ย่อมจะต้องถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพแล้ว เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าการกระทำละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ นั้นเป็นการประทุษร้ายต่อสิทธิของบุคคลอื่น จึงน่าจะถือได้ว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองมิได้แยกสิทธิและเสรีภาพออกจากกันอย่างเด็ดขาด ถึงแม้จะถูกใช้ในลักษณะที่มีได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาดดังที่กล่าวมาแล้วนั้นก็ตามสิทธิและเสรีภาพยังคงมีความแตกต่างในเนื้อหาและสาระที่สำคัญ ดังนี้

สิทธินั้นถือเป็นอำนาจหรือโอกาสที่มีการคุ้มครองว่าถ้าทำไปแล้วไม่ผิด และมีทางเลือกว่าจะทำหรือไม่ก็ได้ ถือเป็นประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยทั่วไปแล้ว ย่อมมาจากกฎหมาย (Legal Rights) ส่วนเสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ (วิษณุ เครืองาม, ๒๕๓๕) จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิ คือ อำนาจ ผู้ทรงสิทธิสามารถที่จะเลือกได้ว่าจะใช้สิทธิที่มีอยู่หรือไม่ก็ได้ เช่น สิทธิในการชุมนุมประท้วงของลูกจ้าง ผู้เป็นเจ้าของสิทธิคือตัวลูกจ้าง จะใช้สิทธิที่มีอยู่หรือไม่ก็ได้ หากใช้กฎหมายก็คุ้มครองให้ กล่าวคือ บุคคลอื่นได้แก่ นายจ้างหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะกระทำการห้ามปรามหรือขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าวของลูกจ้างนั้นมิได้ ส่วนเสรีภาพหมายถึง การจำกัดขอบเขตของการใช้สิทธิที่มีอยู่ได้แก่การกำหนดในเรื่องวิธีการใช้สิทธิเช่นนั้นว่าควรจะใช้อย่างไร เช่น ในการใช้สิทธิชุมนุมประท้วงของลูกจ้างดังกล่าว จะต้องกระทำด้วยความสงบ ไม่รบกวน ขัดขวาง หรือล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น กล่าวคือจะทำการปิดถนนกีดขวางการจราจรหรือทำการบังคับขู่เข็ญนายจ้างให้ยอมตามคำเรียกร้องของตนเองมิได้ (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, ๒๕๔๘)

หากพิจารณาในแง่ของการบังคับใช้ อาจแบ่งสิทธิออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) หมายถึง สิทธิที่สามารถบังคับใช้ให้เป็นไปตามสิทธิได้จริง โดยทั่วไปเกิดจากการที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในค่าสินไหมทดแทนจากการถูกละเมิด หรือเกิดจากการที่มีจารีตประเพณีให้การรับรองไว้ เช่น สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิดังกล่าวสามารถพิสูจน์ ไต่แย้งหรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้

๒. สิทธิทางจริยธรรม (Moral Rights) หมายถึง สิทธิในอุดมคติ เป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์จะพึงมี เกิดมีขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสิ่งที่ขาดสภาพบังคับตามกฎหมายในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในความเป็นส่วนตัวตลอดจนสิทธิในการเลือกนับถือศาสนา เป็นต้น ซึ่งสิทธิดังกล่าวมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า สิทธิมนุษยชน

ความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิของความเป็นมนุษย์ในอดีตยังไม่เป็นที่แพร่หลาย จนภายหลังได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติแล้ว คำว่าสิทธิมนุษยชนจึงได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ในระดับภูมิภาคและในระดับนานาชาติประเทศในกฎบัตรสหประชาชาติได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้หลายแห่ง เช่น ในอารัมภบทได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของสหประชาชาติ ไว้ว่า

“เพื่อเป็นการยืนยันและให้การรับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ของความเป็นมนุษย์ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษยชาติ”

ในตัวกฎบัตรสหประชาชาติได้แต่เพียงกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในที่ต่างๆ เช่น ในอารัมภบทมาตรา ๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๗๖ เท่านั้น แต่มิได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด ตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งถือเป็นแม่บทของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน ได้แต่เพียงจำแนกสิทธิมนุษยชนออกเป็นประเภทต่างๆ ไว้เท่านั้น มิได้มีคำอธิบายหรือบทนิยามของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด

ในสังคมจะต้องร่วมมือกัน

ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองทั่วโลกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้นสามารถจำแนกได้ครอบคลุมสิทธิ ๕ ประเภท ได้แก่ สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม

๑. สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมานไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาคต่อกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพของศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อถือ

๒. สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี

๓. สิทธิทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ ได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอ

๔. สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่และเด็กต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

๕. สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติกิจตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจด้านการแสดง ศิลปะ วัฒนธรรม บันเทิง ได้โดยไม่มีใครมาบังคับ

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนนั้นมีความหมายถึงสิทธิของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่เกิดและหมายรวมถึงที่ได้รับการรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งในรูปกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ

สหประชาชาติได้มีความพยายามที่จะให้การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มีสันติภาพเกิดขึ้นบนโลกนี้

ความพยายามสร้างหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ เพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนจึงเกิดขึ้นนับแต่มีการก่อตั้งสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๘ หลักเกณฑ์ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นลายลักษณ์อักษรของสหประชาชาติดังกล่าว เราเรียกว่าเอกสารระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือ The International Bill of Human Rights

ประชาคมโลกจึงได้เพียรพยายามที่จะกำหนดให้สิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานร่วมกันที่จะประกันให้ประชาชนทุกคนได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยถ้วนหน้ากันและถือเป็นปณิธาน

อันสูงสุดที่ประชาชนในโลกปรารถนาให้บังเกิดขึ้น ทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ ดังนั้นองค์การสหประชาชาติในฐานะองค์การระหว่างประเทศ จึงได้กำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นมาตรฐานเบื้องต้นในการให้ประชาคมโลกนำไปปฏิบัติและพัฒนาสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น

ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่สำคัญๆ มีหลายฉบับประกอบด้วย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights – UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – ICESCR) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child – CRC) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา (Declaration on the Rights to Development) ปฏิญญาเวียนนา และแผนปฏิบัติการ(The Vienna Declaration and Programme of Action) เป็นต้น รัฐบาลของหลายประเทศในประชาคมโลกได้นำข้อตกลงว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ก็มีรัฐบาลอีกหลายประเทศที่พยายามหลีกเลี่ยงการนำข้อตกลงเหล่านั้นไปใช้ โดยอ้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าถ้าในสังคมมีวัฒนธรรมให้ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ได้ก็ควรจะอ้างวัฒนธรรมเหล่านั้นอยู่ต่อไปโดยมิต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนที่เป็นข้อตกลงร่วมทางสากล ซึ่งอาจจะไม่เป็นการถูกต้องนัก

มโนทัศน์หรือแนวคิด (Concept) เรื่องสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เกิดขึ้นภายหลังจากที่สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนาในแนวความทันสมัย (Modernization) โดยเฉพาะในช่วงหลังจากที่ประเทศเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ในยุคศักดินาได้เริ่มมีการก่อตัวของแนวคิดเรื่องสิทธิ (Rights) มาก่อนที่สังคมไทยจะรู้จักคำว่าสิทธิมนุษยชนแล้ว ระยะของการก่อตัวทางความคิดที่สำคัญอยู่ในยุค สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และ ๖ ซึ่งเริ่มมีการเคลื่อนไหวท้าทายอำนาจของสถาบันกษัตริย์โดยเป็นการแสดงออกถึงการใช้สิทธิทางการเมืองของคณะเจ้านายและ ข้าราชการสถานทูตไทย จำนวน ๑๑ คน ซึ่งได้เสนอคำถวายบังคมทูลแนวคิดเมื่อ ร.ศ. ๑๐๓ ต่อรัชกาลที่ ๕ เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ ระบอบประชาธิปไตยแต่รัชกาลที่ ๕ ทรงเห็นว่าสังคมไทยขณะนั้นยังไม่เหมาะสมกับการ

ปกครองในรูปแบบใหม่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้เกิดกบฏ ร.ศ. ๑๓๐ โดยกลุ่มทหารชั้นผู้น้อยที่ต้องการยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแต่ไม่ประสบความสำเร็จ (กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, ๒๕๔๕)

ในด้านสิทธิสตรี สมัยรัชกาลที่ ๔ มีหลักฐานการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีครั้งแรกของหญิงชาวบ้าน ๒ คน คืออำแดงจั่นและอำแดงเหมือน ซึ่งเรียกร้องสิทธิที่จะเลือกคู่ครองตามที่ตนเองต้องการและไม่ยอมถูกนำไปขายเป็นภรรยาแก่ชายอื่น กระทั่งรัชกาลที่ ๔ ทรงโปรดให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายลักพาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๘ (สุชีลา ตันชัยนันท์, ๒๕๔๒)

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญยิ่งของการเกิดในปัจจุบันแนวคิดสิทธิมนุษยชนได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก ในด้านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนขึ้น เพื่อทำหน้าที่เคลื่อนไหวในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ มากมาย ในขณะที่ขบวนการกรรมกรทำหน้าที่เคลื่อนไหวสิทธิด้านแรงงานและองค์กรจัดตั้งของเกษตรกรเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในการจัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ภายหลังจากมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีการกิจหลัก ๓ ประการ คือ

๑. ส่งเสริมเผยแพร่ความคิด ความเข้าใจสิทธิมนุษยชน

๒. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเทศไทย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนยังมีข้อจำกัดอยู่มาก จึงถือเป็นความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักและได้ประจักษ์ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นระบบคุณค่าที่สำคัญของสังคมที่ทำให้สังคมไทยมีความเคารพและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้องต่อสู้ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยให้ยั่งยืนสืบไป

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้การรับรองโดยการเข้าร่วมเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติจำนวนหลายฉบับ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. ๑๙๖๖ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๗๙ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ ฯลฯ

ความเป็นมาของแนวคิดสิทธิมนุษยชน

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ยุติลงเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) โดยชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เป็นผู้นำนั้น สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้นำความหายนะมาสู่ชีวิตและทรัพย์สินของหลายประเทศทั่วโลก ชาวโลกได้ประจักษ์ถึงความ

ทารุณโหดร้ายของพรรคนาซีเยอรมันที่ได้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหลายล้านคน และกระทำการ
ย่ำยีประชาชนทุกประเทศที่เยอรมันเข้ายึดครอง

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การย่ำยีสิทธิสตรี เด็ก ถือเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่าง
ชัดแจ้ง หัวหน้ารัฐบาลประเทศสัมพันธมิตรต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จะต้องแสวงหามาตรการที่เป็น
รูปธรรมป้องกันมิให้มีการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์เกิดขึ้นอีก

ภายหลังการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติแล้ว ต่อมาในวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๘
มีการรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) โดยมติที่ประชุมใหญ่ในกฎบัตรนี้มีข้อความ
หลายตอนที่แสดงถึงความมุ่งมั่นของสหประชาชาติในการทำหน้าที่ ส่งเสริมและคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชน

เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ สหประชาชาติได้ตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (The
Commission on Human Rights) ให้อยู่ใต้คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and
Social Council หรือ ECOSOC)

เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เรียกประชุมเป็นครั้งแรก
และได้แต่งตั้งคณะกรรมการกร่างเอกสารสหประชาชาติ เพื่อการคุ้มครองและส่งเสริม
สิทธิมนุษยชนโดยแบ่งออกเป็น ๓ ชุด ชุดแรกจัดทำร่างปฏิญญา (Declaration) ชุดที่สอง
จัดทำอนุสัญญา (Convention) และชุดที่สามศึกษาปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ

คณะกรรมการกร่างปฏิญญาได้มีการประชุมหลายครั้งและได้นำเสนอร่างปฏิญญาให้
สมัชชาสหประชาชาติลงมติยอมรับและประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่
๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๑ ด้วยคะแนนเสียง ๔๘ เสียง ไม่มีเสียงคัดค้านแต่อย่างใด ส่วนประเทศ
กลุ่มคอมมิวนิสต์ทั้งหมดรวมทั้งประเทศซาอุดีอาระเบียและแอฟริกาใต้ งดออกเสียง สำหรับ
ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้ให้การรับรอง

สำหรับแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕
เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวปกป้องคุ้มครองและเผยแพร่แนวคิดสิทธิมนุษยชนค่อยๆ ขยายตัว
มากขึ้น จนถึงในปี พ.ศ.๒๕๔๐ จึงมีการรับรองคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ
ไว้ในรัฐธรรมนูญไทยแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่
ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการให้มืองค์กรที่มีหน้าที่ในการให้ความ
คุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนเป็นครั้งแรก ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หลักสำคัญของสิทธิมนุษยชน

สิ่งที่จะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งจะส่งผลให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข มีเกียรติมีคุณค่า จะต้องยึดถือปฏิบัติที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนดังต่อไปนี้

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity)

ความเป็นมาของการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในประเทศไทย ปรากฏครั้งแรกในมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็ได้บัญญัติคุ้มครองไว้ในมาตรา ๔ เช่นกัน ได้มีรัฐธรรมนูญอย่างน้อย ๒ ประเทศที่บัญญัติรับรอง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนี และรัฐธรรมนูญของแอฟริกาใต้ โดยทั้ง ๒ ประเทศนั้นต่างมีปัญหาเรื่องการกระทำของมนุษย์ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าที่มาของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ประเทศนั้นล้วนแต่มีที่มาจากอันเจ็บปวดของมนุษย์ โดยที่มาจากคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของเยอรมันนั้นสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๙๔๔ - ๑๙๔๕) พวกนาซีภายใต้การนำของ ออดอล์ฟ ไฮชมาน (Adolf Eichmann) ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ผู้นำพรรคนาซีของเยอรมัน ได้ดำเนินวิธีการต่างๆ ที่มนุษย์ไม่พึงปฏิบัติกันแก่ชนชาวยิว (อุดม รัฐอมฤต และคณะ, ๒๕๔๔) ได้แก่ การโกนหัวสตรีแล้วนำเอาผมไปทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายโดยไม่คำนึงว่าผู้เป็นเจ้าของผมเหล่านั้นจะหนาวเหน็บเพียงใดในฤดูหนาว การใช้มนุษย์เป็นเครื่องทดลองยา โดยฉีดยาต่างๆ เข้าร่างกาย การทดลองที่นิยมมากคือ คัดเอามนุษย์ฝาแฝดมาใช้ทดลอง โดยความเชื่อว่าจะมีคุณสมบัติเหมือนกันมากกว่ามนุษย์อื่นๆ ปรากฏการณ์ที่ได้จากการทดลองคงจะแสดงผลได้ใกล้ความจริงที่สุด ส่วนผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์เหล่านั้นไม่ว่าความพิการหรือความตายเหล่านี้ พวกนาซีที่นำมาทดลองไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด จากการปฏิบัติของกลุ่มนาซีที่มีต่อชาวยิว คาดกันว่ามีชาวยิวเสียชีวิตในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประมาณ ๖ ล้านคน ด้วยความสำนึกที่มีต่อมนุษยชาติที่บรรดาเหล่านาซีได้กระทำต่อชาวยิว ด้วยเหตุนี้เองเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญเยอรมัน ฉบับ ค.ศ. ๑๙๔๙ (ฉบับปัจจุบัน) ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑(๑) ของรัฐธรรมนูญว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ เป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จะเป็นการแสดงเจตนาในนามของรัฐเยอรมันว่าประเทศเยอรมันนั้นเคารพและจะคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จักไม่ทำการที่บรรพชนของตนได้กระทำต่อชาวยิวอีกต่อไปแล้ว

สำหรับกรณีของแอฟริกาใต้นั้น ในช่วงราวศตวรรษที่ ๒๐ ชนชาวมิซวาที่อาศัยอยู่ในแอฟริกาใต้ได้ปฏิบัติต่อชนผิวดำซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกัน เสมือนว่าคนผิวดำไม่ใช่คน (อุดม รัฐอมฤต

และคณะ, ๒๕๔๔) ตัวอย่าง เช่นที่อยู่อาศัยต้องแยกจากกันโดยเด็ดขาดปะปนกันไม่ได้ การขึ้นรถประจำทางคนผิวขาวเท่านั้นที่ขึ้นประตูด้านหน้า คนผิวอื่นจะต้องขึ้นประตูด้านหลัง และจะเดินไปนั่งข้างหน้าไม่ได้ ผู้ใดฝ่าฝืนกฎเหล็กดังกล่าวนี้จะถูกลงโทษอย่างหนัก เหตุการณ์ในแอฟริกาใต้ที่มีการแบ่งแยกผิวโดยกว้างขวาง จากการใช้ความรุนแรงดังกล่าวได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม โดยมีการบันทึกยืนยันในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ค.ศ. ๑๙๙๓ ในหมวด ๑ ข้อ ๑ ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่จะต้องยึดถือ” (บรรเจิด สิงคะเนติ, ๒๕๔๐)

จากประสบการณ์ของการบัญญัติยืนยัน “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของทั้งสองประเทศ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าล้วนเกิดจากประสบการณ์อันเข้มข้นที่มนุษย์กลุ่มหนึ่งกระทำต่อมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง โดยเห็นว่าคุณค่าของมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่งมีคุณค่าด้อยกว่ากลุ่มของตน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าที่มาของการบัญญัติยืนยันถึง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” นั้นมีที่มาจากการปฏิบัติที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์อย่างโหดร้ายทารุณหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม จึงเป็นการยืนยันถึงความ เป็นมนุษย์ ที่ควรได้รับการเคารพในความเท่าเทียมกัน

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ถือว่าคุณค่าสูงสุด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่มิอาจล่วงละเมิดได้ เป็นสิ่งซึ่งต้องให้ความเคารพและต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ มนุษย์นั้นมีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างชีวิตบนความรับผิดชอบของตนเอง ดังนั้นเพื่อเห็นแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคล จะต้องทำให้เกิดความมั่นคงแก่ปัจเจกบุคคล ในการพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, ๒๕๔๐) และในคำวินิจฉัยเรื่อง Mephisto - Beschluss ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐของเยอรมัน ได้วินิจฉัยว่า มาตรา ๑ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ (Grundgesetz) ได้ให้หลักประกันในทางคุณค่าซึ่งปัจเจกบุคคลได้รับหลักประกันดังกล่าว เพราะความเป็นบุคคล การไม่อาจล่วงละเมิดได้ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการรับรองถึงการคุ้มครองจากการแทรกแซงในปริมณฑลส่วนบุคคล

จึงอาจสรุปได้ว่า ตามหลักของประเทศเยอรมนีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับมนุษย์เท่านั้นโดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา คุณค่าของมนุษย์ดังกล่าวนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์มีความอิสระในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ ภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองโดยถือว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าที่มีอาจล่วงละเมิดได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, ๒๕๔๐)

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีคำนิยามที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามพอสรุปได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าอันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน โดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใดๆ ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์มีอิสระในการพัฒนาและรับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนสาระอันเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นพื้นฐานมาจากสิทธิในชีวิตร่างกายมนุษย์และสิทธิที่ได้รับการเสมอภาค ถือเป็น

รากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น หากถือตามหลักฐานกฎหมายของเยอรมันแล้วถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า การดำเนินการต่างๆ ของรัฐ ดำเนินไปเพื่อมนุษย์เพราะมนุษย์นั้นเป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ ดังนั้นการดำเนินการต่างๆ ของรัฐจึงต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และจำต้องให้การคุ้มครองปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพอันเป็นเรื่องหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำหรับเรื่องขอบเขตความคุ้มครองของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถกำหนดเป็น “คุณค่า” ได้โดยเป็นคุณค่าที่เป็นอิสระมีลักษณะเป็นของตนเอง อันเป็นคุณค่าที่เป็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ โดยไม่จำเป็นต้องไปพิจารณาในทางข้อเท็จจริงว่าบุคคลมีความสามารถที่จะแสดงเจตจำนงของตนเองได้หรือไม่ การใช้อำนาจของรัฐกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีหลักพื้นฐานที่ต้องคำนึงถึงการใช้อำนาจของรัฐ ไม่ว่าจะโดยอำนาจใดหรือวิธีการใดจะต้องถือว่ามนุษย์นั้นมีใช่เป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำของรัฐ หากการใช้อำนาจของรัฐใดได้กระทำไปในลักษณะที่ทำให้มนุษย์ถูกลดคุณค่าเป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำแล้ว การกระทำของรัฐนั้นๆ ย่อมขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และผลในทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นอกเหนือจากจะตีความว่าเป็นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงแล้ว ยังต้องถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เองนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง หากมีการกระทำอันเป็นการกระทบหรือละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว บุคคลนั้นย่อมสามารถใช้สิทธิเรียกร้องต่อศาลได้ เพื่อให้รัฐดำเนินการปกป้องคุ้มครองหรือให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น

โดยสรุปศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในคนทุกคนในฐานะที่มีชีวิต มีร่างกาย มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและมีความหมายต่อการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษยชาติในประเทศและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ โดยไม่ถูกจำกัดที่ชาติกำเนิดและสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ไม่ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามและปฏิบัติราวกับว่าเขามีไม่มนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเหมือนกับเรา

สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการเลือกปฏิบัติ

สิทธิ (Rights) คือ ประโยชน์ของประชาชนที่รัฐต้องรับรองและคุ้มครองให้ กล่าวคือรัฐต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมนุษย์ทุกคนต้องมีสิทธิในชีวิตและร่างกายของตนเอง รวมทั้งสิทธิในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการไม่ถูกทำร้าย เบียดเบียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เสรีภาพ (Freedom) คือ ความมีอิสระของประชาชนที่จะกระทำหรืองดเว้นการกระทำในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยที่รัฐจะเข้าไปขัดขวางไม่ได้และจะต้องเอื้อให้เกิดบรรยากาศที่คนสามารถใช้เสรีภาพของตนได้ โดยมนุษย์ทุกคนต้องมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการชุมนุม

โดยมีเสรีภาพของคนๆ หนึ่งจะมีขอบเขตอยู่ที่สิทธิของคนอีกคนหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบและการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

ความเสมอภาค (Equality) คือ การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน และได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันในเรื่องที่มีสาระสำคัญต่างกัน เช่น งานในหน้าที่เดียวกันผู้ปฏิบัติงานก็ควรจะได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน แต่หากทำงานต่างหน้าที่กันก็อาจจะได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เท่ากันได้ เพราะสาระสำคัญของงานแตกต่างกัน เป็นต้น

ความยุติธรรม (Justice) คือ ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล การใช้อำนาจใดๆ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม (Justice) และมนุษยธรรม (Hummanity) โดยการเคารพสิทธิมนุษยชนไม่ใช่คำนึงถึงแก่เหตุผลทางกฎหมาย แต่ต้องคำนึงถึงเหตุผลทางกฎหมายและคุณธรรมด้วย การใช้อำนาจดังกล่าวจึงจะเป็นการใช้อำนาจที่เป็นธรรมประกอบไปด้วยทั้งพระเดชและพระคุณ ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดก็ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพราะอย่างน้อยที่สุดก็ถือว่าเป็นมนุษย์เหมือนกัน จึงพึงมีสิทธิเหมือนกับที่มนุษย์พึงมีได้ ซึ่งอาจจะมีจำกัดสิทธิบางประการโดยเป็นไปตามกฎหมายกำหนดไว้

การเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

Black's law Dictionary ได้ให้ความหมายกล่าวโดยสรุป หมายความว่า การปฏิบัติใดๆต่อบุคคลหรือกลุ่มคนโดยไม่เท่าเทียมกันและไร้เหตุผล หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือปฏิเสธ ที่จะปฏิบัติเนื่องจากเชื้อชาติ อายุ สัญชาติ หรือศาสนา หรือการปฏิบัติที่แตกต่างเนื่องจากความชอบหรือไม่ชอบที่ปราศจากเหตุผลที่สามารถรับฟังได้

คำว่า “การเลือกปฏิบัติ” หมายความว่า การกีดกันหรือการให้สิทธิพิเศษอันเนื่องมาจากความแตกต่างของเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ความเห็นทางการเมือง การแบ่งแยกเชื้อชาติหรือสังคมอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อความเสมอภาคในโอกาส (ซูลีรัตน์ ทองทิพย์, ๒๕๔๑)

คำว่า “Discrimination” หมายถึง การกีดกัน เลือกปฏิบัติต่อคนบางกลุ่มในทางที่ให้สิทธิน้อยกว่าคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเผ่าพันธุ์ ภาษา หรือศาสนา การกีดกันเป็นเรื่องที่ถือปฏิบัติในสังคมต่างๆมาช้านาน ในศตวรรษที่ ๒๐ ภายหลังการเลือกปฏิบัติต่อพวกยิว อย่างหลอโหดของพวกนาซีเยอรมัน ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายได้ใช้ความพยายามที่จะขจัดปัญหานี้โดยกระบวนการปฏิรูปทางกฎหมายและศาล (วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๓๔)

รูปแบบการเลือกปฏิบัติบ่อยครั้งมักจะเป็นผลมาจากการตั้งข้อรังเกียจ การมีอคติ การมีทัศนคติในแง่ลบและการกระทำที่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ การกระทำที่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัตินั้นจะต้องไม่มีเหตุผลประกอบถึงการเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมและเพียงพอ

การเลือกปฏิบัติหมายถึง การกระทำหรือดเว้นกระทำการใดๆ ที่มีลักษณะของการกีดกัน การแบ่งแยก การหน่วงเหนี่ยว หรือการจำกัดซึ่งสิทธิแก่บุคคลใดอันมีผลทำให้บุคคลนั้นไม่ได้รับโอกาสแห่งความเท่าเทียมกันอย่างเท่าเทียมกันซึ่งจะได้รับและในการตีความหมายของคำว่าเลือกปฏิบัติตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ควรจะต้องตีความตามความมุ่งหมายที่ต้องการให้มีการเคารพต่อมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้นการเลือกปฏิบัติควรมีความหมายที่ครอบคลุมในประเด็นการปฏิบัติที่แตกต่างกัน การกีดกัน การหน่วงเหนี่ยว หรือการลำเอียงและมีอคติซึ่งมีพื้นฐานมาจากเรื่อง เพศ ผิว เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นๆ สัญชาติหรือที่มาในสังคม ความยากดีมีจน สถานะของแหล่งกำเนิดหรือสถานะอื่นๆ

ดังนั้นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน จะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ (Non - Discrimination) ระหว่างมนุษย์เพราะความแตกต่างในเรื่อง เพศ ผิว เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา สถานะทางสังคม ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นๆ เป็นต้น

บทสรุป

แนวคิดและหลักการสิทธิมนุษยชน เป็นการกล่าวถึง ความหมายของสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นความหมายตามพจนานุกรม ความหมายจากการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับนานาชาติ โดยกำหนดในข้อตกลงระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ความหมายจากนักวิชาการ และความหมายในทางกฎหมาย ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน ซึ่งสามารถจำแนกได้ครอบคลุมสิทธิ ๕ ประเภท ได้แก่ สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแนวคิด ความเป็นมาในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ และประการสุดท้ายกล่าวถึงหลักสำคัญของสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน

เอกสารอ้างอิง

จรัล โฆษณานันท์. (๒๕๕๙). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน : ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ชะวักชัย ภาตินธุ์. (๒๕๕๘). กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.

นพวรรณ สุขเจริญ และคณะ. (๒๕๕๘). สิทธิของเธอ สิทธิของฉัน สิทธิของเรา. กรุงเทพฯ : เอ็ม.เอส.เซอร์คิตเพรส.

พระธรรมปิฎก. (๒๕๔๖). สิทธิมนุษยชนสร้างสันติสุขหรือสลายสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิก.

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี. (๒๕๕๒). ปัญญาที่สากลคือหลักประกันสิทธิมนุษยชนที่แท้. กรุงเทพฯ : แพลน พรีนติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๔๒). พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

United Nations. (๒๕๖๐). Charter of the United Nations. Retrieved from <http://www.un.org/en charter-united-nations/>